

комплексні дослідження термінології, лексичний комплекс, лексикографічну базу (як тлумачні словники, так і словники для перекладу з української мови і на неї).

Викладені положення відкривають широку перспективу досліджень у галузі термінологічної системи новітніх технологій: лексичний аналіз, семантичні особливості, проблеми походження, шляхи утворення або запозичення в українську мову, словотвірний аналіз, морфологічний тощо.

¹Анісов А.М. Время и комп'ютер: негеометрический образ времени. – М.: Просвещение, 1997. – 215с.; ²Бех В.П. Человек и Вселенная: когнитивный анализ. – Запорожье: Тандем У, 1998. – 144с.; ³Говорунов А.В. Человек в ситуации виртуальной реальности. – М.: Владос, 2003. – 208с.; ⁴Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 74; ⁵Там само.– С. 98; ⁶Там само – С. 185.

М. Л. Штельмах, асп.

ЖАНРОВО–СТИЛЬОВА МОТИВАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ РОЗМОВНОГО СИНТАКСИСУ В ІНТЕРВ'Ю

У статті проведено лінгвостилістичний аналіз жанрово-стильової мотивації використання розмовного синтаксису в інтерв'ю

The linguistic–stylistic analysis of the genre and stylistic motivation of using the colloquial syntax in the interview was made in the article

Обґрунтування проблеми взаємодії лінгвостилістичних параметрів літературної мови й розмовної мови передбачає аналіз вагомої, порівняно з лексичними механізмами, ролі синтаксису в процесі залучення розмовних елементів у мовну матерію масмедійного інтерв'ю. На наш погляд, це пов'язано з тим, що, на відміну від лексики, яка формує поодинокі семантичні контексти розмовності в текстах жанру інтерв'ю, синтаксис володіє масштабною функціональною валентністю, що сприяє зв'язній побудові запитань і відповідей як однієї цілісної структурної одиниці.

Вивчення синтаксичних особливостей мовної організації текстів інтерв'ю здійснювалося здебільшого в аспекті комунікативної лінгвістики з позицій особливостей побудови і функціонування діалогічного мовлення (М. Бахтін, В. Гак, Ф. Бацевич, Л. Веккер, Т. Кочеткова, Т. Ван Дейк, М. Жинкін та ін.), а також – із погляду власне журналістського (В. Сиченков, О. Тертичний, В. Тищенко, В. Горбачук, М. Лукіна, Т. Шумишина та ін.). В аспекті лінгвостилістичному дослідження синтаксичних особливостей побудови текстів інтерв'ю в сучасній мовознавчій науці представлені досить поодинокі і не формують системної лінгвостилістичної теорії (Г. Денискіна, Г. Апалат, Н. Гапотченко, Ж. Горіна, А. Башмакова тощо).

Саме тому **метою** нашого дослідження є комплексний лінгвостилістичний аналіз жанрово-стильової мотивації використання розмовного синтаксису в інтерв'ю. **Об'єктом** вивчення є інтерв'ю в аспекті лінгвостилістичної специфіки мовної організації текстів цього жанру. **Предметом** дослідження виступають власне розмовні синтаксичні одиниці в текстах жанру інтерв'ю.

Варто зауважити, що такий підхід є **новим**, оскільки передбачає комплексний мовознавчий аналіз синтаксичних особливостей текстів інтерв'ю як універсальної домінуючої жанрової форми мовно-інформаційного вираження для всіх засобів масової інформації у сфері масової культурної комунікації. Оскільки на сучасному етапі розвитку вітчизняної лінгвістичної науки проблема є новою і до кінця не вирішеною, то дане дослідження вважаємо **актуальним** й таким, що може стати корисним в подальшому вивченні питань функціонування текстів інтерв'ю у сфері мовної комунікації.

Синтаксичний рівень вираження мовної матерії дозволяє системно визначити конвергентні тенденції взаємодії літературних форм і розмовних елементів, оскільки є основою для формування жанрових і стилістичних параметрів та їх модифікацій.

Слід зазначити, що коливання, а в окремих випадках і зміна мовного стандарту на рівні синтаксичної побудови тексту спостерігається майже в усіх сучасних україномовних текстах жанру інтерв'ю. Зумовлений даний процес тим, що текст жанру інтерв'ю формується, як ми вже зауважували, в результаті усного спілкування автора й реципієнта задля отримання інформації першого від останнього, а це, в свою чергу, передбачає встановлення миттєвого мовного акту. Не дивно, що внаслідок цього лінгвостилістичне

оформлення текстів інтерв'ю контаміноване з узусом реципієнта, з його мовною компетенцією, що свідчить про органічний зв'язок мови автора та реципієнта, про сприйняття та відтворення в текстах жанру інтерв'ю інформаційних повідомлень без мовних втрат і спотворень¹.

Відповідно, налаштування мови автора на мовний рівень реципієнта, а також усна традиція функціонування інтерв'ю, здебільшого на рівні методу, зумовлює необхідність спрощення синтаксичної структури реплік у текстах інтерв'ю, зближення їх із розмовним варіантом.

Це активізує лінгвостилістичну мотивацію легкості й доступності інформації при вербалізації її в мовній структурі тексту інтерв'ю, тобто нівелює процес перевантаження текстів інтерв'ю додатковими стилістичними смислами, які мають місце в письмовій традиції.

Залучення розмовних синтаксичних структур у тексти жанру інтерв'ю передбачає використання певних синтаксичних конструкцій, що, на наш погляд, можна поділити на декілька різновидів або класів, диференційованих за принципом лінгвостилістичної мотивації та функціональності.

Перший клас розмовних синтаксичних конструкцій – це клас парцелятів. Наявність парцельованих синтаксичних конструкцій в текстах жанру інтерв'ю є характерною, оскільки виявляє усну традицію буття діалогічної мови.

В аспекті дослідження розмовного синтаксису слід додати, що парцельовані конструкції, в яких частина простого або складного речення, диференційованого при структурному розчленуванні на декілька висловлювань, у зв'язку з певною метою вилучається за межі синтаксичної конструкції, свідчать не лише про фрагментарність мови (коли доводиться формулювати думки вголос, як це відбувається переважно в розмовній мові)², а й про модальний характер вербалізованого мислення автора та реципієнта, тобто створення мовної матерії за принципом суб'єктивних емоційно–експресивних вражень: – *Значить, ви впевнені? Політика для вас вже не terra incognita? (Україна молода, 12.18.06, ст.1); – А зустріч з Наталією Вітренко? Думали про це коли-небудь? (Газета по-українськи, 06.02.06, ст. 12); – Ви казали, що після виключення з «Нашої України» з вас вимагали 5 мільйонів доларів. Здається, за те, що ви були в їхньому списку. Хто це робив? Хто вимагав з вас гроші? (День, 14.07.07, ст. 5) тощо.*

По суті, принцип парцелювання в усіх сучасних україномовних текстах жанру інтерв'ю спрацьовує однаково, тобто думка розбивається на дві частини, одна з яких є важливим смисловим доповненням попередньої. Це дозволяє наблизити побудову діалогічної репліки або фрази до розмовної моделі своєрідного потоку свідомості. Внаслідок стилістичної заміни нормованих стійких синтаксичних конструкцій літературної мови розмовними кліше виникає другий клас розмовних синтаксичних конструкцій, що компенсують функцію експресивності і виступають важливими смисловими та лінгвостилістичними маркерами при передачі психологічного і культурного стану двох суб'єктів у текстах жанру інтерв'ю.

Прагнення ствердити українську літературну традицію, що почала повноцінно функціонувати в сучасному медіальному просторі набагато пізніше, ніж російська, визначає багато в чому консерватизм мовних форм, у тому числі й синтаксичних. Іншими словами, в умовах активного розвитку сленгу і впровадження форм розмовної мови функціонально валентна пуританська традиція збереження форм української літературної мови в більшості текстів сучасних україномовних мас-медійних інтерв'ю приводить до того, що принцип стилістичної заміни стандартних кліше розмовними варіантами актуалізується частково (порівняно з російськомовними текстами жанру інтерв'ю), а процеси модифікації мовної матерії зводяться переважно до поодиноких перманентно представлених в контексті ідестилістики автора або реципієнта прикладів. Але, незважаючи на це, на наш погляд, тенденція вербалізації розмовних форм висловлювань тією чи іншою мірою усе ж присутня в текстах мас-медійного інтерв'ю: – *Тобто пишуть листи динаміці, і все?* (Газета по-українськи, 06.02.06, ст. 13); – *Отже, ти так собі мізкуєш? Це – твій вибір?* (Коментар, лютий 2004, ст. 12); – *Коротше кажучи, на зйомках російського «Тараса Бульби» ви знепритомніли?* (Газета по-українськи, 22.06.07, ст. 24); – *А ви не хотіли б знову стати великим босом Міністерства культури?* (Україна молода, 01.04.05, ст. 5) тощо.

До третього класу розмовних синтаксичних конструкцій, наявних в текстах жанру інтерв'ю, можна віднести універби або компактні синтаксичні конструкції, що виникли внаслідок спрощення об'ємних описових зворотів. За універбами, на думку Г. Нещименко, легко вгадується розмовний стиль, оскільки синтаксичний лаконізм

висловлювання, притаманний універбам, вказує на фрагментарне представлення компонентів речення і є функціональною ознакою усної сфери мови³: – *Їздите машиною?* (Газета по-українськи, 22.06.07, ст. 24); – *Там буваєте?* (Газета по-українськи, 22.06.07, ст. 24); – *Загалом проблему вирішено. – Мирно?* (День, 13.11.06, ст. 8); – *Як поступав?* (Газета по-українськи, 08.12.06, ст. 28); – *Дівчину в селі мав?* (Газета по-українськи, 08.12.06, ст. 28); – *І?* (Україна молода, 01.04.05, ст. 5) та ін.

Четвертий клас синтаксичних конструкцій розмовного типу складають сленгові модальні конструкції. На відміну від вставних і вставлених модальних слів, словосполучень та речень літературного походження, що формують у текстах жанру інтерв'ю спектр експресивних суб'єктивних модальних значень, сленгові модальні конструкції спрямовані на відтворення в письмових текстах інтерв'ю лінгвостилістичних особливостей мови автора та реципієнта, актуалізованих на етапі усного спілкування під час застосування інтерв'ю як методу.

Іншими словами, сленгові модальні конструкції відображають мовостилістику автора та реципієнта, тобто виступають засобами мовної стилізації. І знову варто зазначити, що сленгових модальних конструкцій в сучасних україномовних текстах жанру інтерв'ю небагато, оскільки і в цьому випадку відіграє величезну роль консервативний принцип ствердження мови, що з одного боку, свідчить про конструктивний статус української літературної традиції, її інтелектуальний розвиток та елітарність, а з іншого – про слабкий ступінь розвитку української розмовної мови, його непрогресивний сленговий характер: – *Як на мене, то це, блін, чиста провокація! Сьогодні тебе гладять по голові, а завтра, без понту буде сказано, б'ють як скаженого пса. Де ж тут справедливість? Де ж тут шоу-бізнес?* (Україна молода, 29.04.06, ст. 8); – *Відчувати собі музикантом, це, забиваючи на все, бути ним, просто бути і все. Ось так, без усіляких там [...]* (Коментар, лютий 2004, ст. 4); – *Ви закидали, що Ющенко не державний муж. Це – наслідок розчарування в ньому як людині чи політикові?* (Газета по-українськи, 13.07.07, ст. 5); – *Реально, що може зашкодити проведенню дострокових виборів?* (Газета по-українськи, 13.07.07, ст. 5) та ін.

П'ятий клас розмовних синтаксичних конструкцій формується завдяки перестановці в текстах жанру інтерв'ю зв'язних компонентів висловлювання у зворотному порядку (інверсії), ігноруванню деяких

членів речення для відтворення фрагментарності думки, а також повторенню окремих синтаксичних елементів по декілька разів.

Одним словом, ідеться про своєрідну імітацію помилок у побудові фрази з метою передати різноманітні нюанси усної мови в мовному режимі письмового тексту жанру інтерв'ю, зафіксувати вербалізацію свідомості у первинному вигляді⁴. У даному випадку приклади можуть бути різні: – *Будемо говорити, що це була помилка вашого оточення? Оточення помилка, чи вашого помилка оточення?* (Коментар, лютий 2004, ст. 8); – *За вашим зізнанням, коли ви пішли, політика мала закінчитися. Для вас? Для України? Чи ви просто зімітували, що пішли, а політику продовжили інші тим часом?* (Політика і час, 30.11.05, ст.28); – *Але ж 151 депутатська заява зачитана. Про складення повноважень, наскільки я знаю. Тим паче – європейського зразка* (Газета по-українськи, 13.07.07, ст. 5) та ін.

Таким чином, дослідження лінгвостилістичної мотивації використання розмовного синтаксису у сучасних україномовних текстах жанру інтерв'ю доводить, що завдяки активізації сленгової традиції усної мови функціональної значимості набувають парцельовані речення, сленгові модальні конструкції, мовні штампи, спрощені описові конструкції або універби, а також інверсовані висловлювання з порушеною лінгвостилістичною зв'язністю компонентів. Усі вищезначені синтаксичні елементи унаочнюють розмовну традицію в письмових текстах інтерв'ю та відтворюють мовостилістичні параметри мови автора та реципієнта, актуалізовані у процесі усного спілкування під час застосування інтерв'ю як методу. Під впливом стійкої традиції збереження літературних мовних форм наявність розмовних синтаксичних конструкцій в україномовних текстах жанру інтерв'ю суттєво зменшена, порівняно, наприклад, із сучасними російськомовними текстами. Це зумовлює частково обмежений відсоток їх вживання й функціонування в різних періодичних виданнях.

¹Черепихов М. С. Проблемы теории публицистики / М. С. Черепихов; [2-е издание, перераб. и доп.]. – М.: Мысль, 1973 – С.56; ²Вакуров В. Н. Стилистика газетных жанров: учеб. пособие [для вузов по спец. «Журналистика»]/ В. Н. Вакуров, Н. Н. Кохтев, Г. Я. Солганик. – М.: Высшая школа, 1978. – С. 108; ³Нещименко Г. Динамика речевого стандарта современной публичной вербальной коммуникации: Проблемы. Тенденции развития / Г. Нещименко // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 2001. – №1. – С. 58; ⁴Вакуров В. Н.. Указ. раб. – С.57.